

היא יותר גבוהה מעשרה טפחים, אין עירובו עירוב.

מדובר כאן באדם שרצה לעשות עירוב, ובעירוב ההלכה היא שהאדם והעירוב צריכים להיות באותה רשות כדי שהאדם יוכל להגיע לעירובו בשבת, והיינו שהרי כשהאדם רוצה לעשות עירוב הוא צריך לקחת מאכלים מסויימים ולקבוע שזהו העירוב שלו, ועל ידי זה הוא קונה שביתה באותו המקום, אם הכלכלה דהיינו המאכלים שלו נמצאים ברשות אחרת שהוא לא יכול להגיע אליהן בשבת מחמת שינויי רשויות, לדוגמה אם האדם רוצה לקנות שביתה במקום מסויים ברשות הרבים והכלכלה נמצאת ברשות היחיד, כך שהוא לא יכול לקחת את המאכלים משם, אז זה לא מועיל לו ואין עירובו עירוב, הוא לא קנה שביתה על ידי עירוב כזה.

א"כ כאן שהוא תלה את הכלכלה למעלה מעשרה טפחים, שאז הוא נמצא ברשות הרבים, שמתחת לאילן מדובר שהיה רשות הרבים, והכלכלה היא למעלה מעשרה טפחים, והיא רחבה ד' טפחים, אז אין עירובו עירוב, כיון שהכלכלה נחשבת לרשות היחיד והוא נמצא ברשות הרבים ואסור לו להוציא את המאכלים מן הכלכלה לעצמו, על כן אין עירובו עירוב.

למטה מעשרה טפחים אבל אם הוא תקע את היתד באילן ותלה בה את הכלכלה למטה מ' טפחים, עירובו עירוב, אז העירוב שלו כן נחשב לעירוב, שהרי זה לא רשות נפרדת, ואז הוא כן יכול לקחת את המאכלים לעצמו.

שואלת הגמרא, **מעמא דנעץ יתד באילן** כל מה שאמרנו שאם הוא נעץ יתד באילן למטה מ' טפחים עירובו עירוב, זה דווקא בגלל שהוא לא תלה את הכלכלה באילן עצמו, אלא הוא תלה אותה על היתד התקוע באילן, אבל **הא לא נעץ** אם הוא לא נעץ יתד באילן, אלא הוא קשר את הכלכלה בגופו של אילן, **אפילו למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב** אז גם כן למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב, שאסור לו לקחת את הסעודה כיון שאז יצא שהוא משתמש בצדי האילן.

והא האי תנא דקאמר בצדדין א"כ הרי אנחנו בהכרח אומרים שהתנא שלנו סובר שאסור להשתמש בצדי אילן, שהרי אם הוא לא נעץ יתד באילן אלא הוא קשר את הכלכלה לגופו של אילן מדייקת כאן הגמרא שבמקרה כזה העירוב שלו הוא לא עירוב אפילו שזה למטה מעשרה טפחים, כיון שאסור לו להוציא את המאכלים מן הכלכלה, שהרי הכלכלה נחשבת לצדי אילן כיון שהיא עצמה קשורה באילן, ואז אסור לו לקחת ועל כן אין עירובו עירוב, אבל כשהוא כן תקע יתד באילן אז זה כבר כן מותר, א"כ אנחנו רואים שוקשרי בצדי צדדין, הרי כל ההבדל אם הכלכלה קשורה באילן עצמו או ביתד שתקוע באילן, זה שכשזה קשור ביתד שתקוע באילן אז היתד הוא צדי האילן, ואילו הוא היה משתמש ביתד עצמו זה ודאי היה אסור כיון שהוא משתמש בצדדין, משא"כ עכשיו כשהכלכלה תלויה על היתד הכלכלה כבר נחשב לצדי צדדין, וכשהוא מוריד דבר מן הכלכלה הוא משתמש בצדי צדדין וזה מותר, אבל אם הכלכלה היתה קשורה באילן עצמו אז הכלכלה היתה נחשבת לצדדי האילן, וזה היה אסור.

הרי אנחנו רואים תנא מפורש שמחלק בין צדדין לצדי צדדין,

שהרי כולי עלמא מודים שאסור להשתמש באילן ביו"ט, ואם אנחנו מוצאים כאן מחלוקת על סוכה שהיא עשויה באילן, דהיינו שהיא מונחת על האילן, אנחנו מוצאים בזה מחלוקת אם מותר לעלות על אותה סוכה ביו"ט או אסור, האם לא נאמר שמדובר שהסוכה כאן מונחת על קורות שהקורות האלה נמצאות בתוך חקיקה שיש באילן, ואז כל הסוכה מוטלת על צדי האילן, והמחלוקת בין ת"ק שאומר אין עולין לה ביו"ט ור' שמעון בן אלעזר שאומר משום ר"מ שעולים לה ביו"ט, המחלוקת ביניהם היא האם אסרו את ההשתמשות באילן עצמו אבל בצדי האילן התירו להשתמש, ועל כן הקורות האלה שהן נמצאות בתוך חקיקה שבאילן בהם מותר להשתמש, ועל כן אומר ר"ש בן אלעזר משום ר' מאיר שעולין לה ביו"ט, והת"ק סובר שצדדין אסורין ועל כן הוא אומר אין עולין לה ביו"ט.

דוחה הגמרא, **אמר אביי, לא, דכולי עלמא צדדין אסורין** כולי עלמא סוברים שצדי האילן אסורים בהשתמשות, וכמו כן גם צידי בעל החי, והיינו שכאן אם יש לנו קורה שהיא תקועה בתוך חקיקה באילן אסור להשתמש באותה קורה, שכמו שאסור להשתמש באילן עצמו כמו כן אסור להשתמש בצדדין דהיינו הקורה שנמצאת בתוך החקיקה באילן, אבל **והכא בצדי צדדין קמיפלגי** כאן המחלוקת היא בהשתמשות בדבר שמונח על אותה קורה שהיא חקוקה באילן, שהקורה נמצאת בתוך החקיקה באילן כשהאדם משתמש עליה הוא משתמש בצדי האילן, אבל דבר שהמונח על אותה קורה ואדם משתמש באותו הדבר, אז הוא כבר מתמשש בצדי צדדים.

אומר אביי זו היא כאן המחלוקת בין ת"ק לר"ש בן אלעזר, ששניהם סוברים שצדדים אסורים, ואם כל הסוכה תהיה בנויה על קורות כאלה הנמצאות בתוך חקיקה באילן זה ודאי שיהיה אסור, אלא שיש כאן קורות שהן חקוקות באילן ועליהן הוא הניח קורות אחרות שעליהן מונחת הסוכה, וכאן המחלוקת בין צדי צדדין, **שמר סבר צדי צדדין אסורין**, ומר **סבר צדי צדדין מותרין**, א"כ אביי סובר שאין לנו שום תנא שסובר כרבה.

אומרת הגמרא, **רבא אמר רבא חולק על אביי ואומר, מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין**, מאן דשרי בצדי צדדין שרי נמי בצדדין, שאין לנו הבדל בין צדדין לצדי צדדין, ואם אנחנו אומרים שהמחלוקת בין ר"ש בן אלעזר משום ר' מאיר ות"ק תלויה בצדדין, אז אותה המחלוקת שיש לנו בצדי צדדין יש גם כן מחלוקת בצדדים עצמם, ור"ש בן אלעזר שאומר משום ר' מאיר עולין לה ביו"ט סובר שגם צדדים מותרים וא"כ זה באמת מחלוקת של תנאים.

אומרת הגמרא, **איתיביה רב משרשיא לרבא**, שאל רב משרשיא לרבא הסובר שזה באמת מחלוקת של תנאים ואין לנו שום הבדל בין צדי צדדין לצדדין, למדנו נעץ

- דף קנ"ה ע"א

יתד באילן, ותלה בה כלכלה למעלה מעשרה טפחים, אדם שתקע יתד באילן, שהיתד הזה נחשב לצדדין, ותלה בו כלכלה, סל כזה כלכלה, שהיא רחבה בדרך כלל ד' טפחים, הוא תלה את זה למעלה מעשרה טפחים, בגובה הכלכלה

עצי'שבת פ' פרק עשרים וארבע - מי שהחשיך קנ"ה ע"א השדה

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51502, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 057-3195242

ובצדי צדדין אנחנו פוסקים כהתנא שמתיר. ומוכיח את זה הרמב"ן, שאם אנחנו היינו פוסקים כאביי הסובר שהמחלוקת של ת"ק ור' שמעון בן אלעזר משום ר' מאיר היא מחלוקת בענין צדי צדדין אבל בצדדין כולם סוברים שאסור, א"כ ת"ק (שהוא הרבנן שהם הרבים) סובר שאין עולין לה ביו"ט, שצדי צדדין אסורין, והרי אנחנו פוסקים שצדי צדדין מותרין, ואנחנו בהכרח פוסקים כת"ק במחלוקת של ת"ק ור"ש בן אלעזר, שהרי ת"ק הם הרבנן והם הרבים, ור"ש בן אלעזר משום ר' מאיר הם היחיד, א"כ בהכרח שלא זו היא הסיבה שאנחנו פוסקים שצדי צדדין מותר וצדדין אסור זה בגלל שאנחנו פוסקים כאביי, אלא יתכן באמת שאנחנו פוסקים כרבא, והתנאים באמת לא מחלקים בכך, ומ"מ אנחנו להלכה פוסקים בזה כתנא זה ובוזה כתנא זה, כך מתרץ כאן הרמב"ן כדי שלא יקשה מדוע אנחנו פוסקים כאן כאביי ולא כרבא.

משנה. אומרת המשנה, מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה מותר להתיר את הקשרים הנקראים פקיעי העמיר, דהיינו חבילות הקש והתבן שהם מיועדים למאכל בהמה, הקשרים שהם קשורים בהם מותר להתיר אותם לפני בהמה כדי שהבהמה תוכל לאכול מאותו קש ותבן.

וכפי שנראה בגמרא, מדובר כאן שהחבילה הזאת קשורה בשני קשרים, קשר אחד בצד אחד של החבילה, וקשר אחד בצד שני של החבילה, והו פקיעי עמיר.

עוד אומרת המשנה, ומפספסין את הכיפין, מפספסין מבאר רש"י שזהו מלשון פיזור, שהדרך של החבילות של הקש והתבן שכשהם קשורים הם מתחממים, ואז הבהמה לא מריחה את ריחם כל כך, ועל כן היא קצה בהם, והיא לא רוצה לאכול אותם, אומרת א"כ המשנה שמותר לפספס את הכיפין.

אלא שבפירוש של כיפין יש מחלוקת בגמרא בין רב הונא לרב יהודה, שיש כאן שני דברים שעליהם מדובר במשנה, דבר אחד אלו ענפי ארז, שענפי הארז האלו מיועדים להסקה בעיקר, אבל כשהם רכים ישנם כאלה שמיחדים אותם לאכילת בהמה, וגם מדובר כאן מחבילות של קש שהם קשורין שלא כמו בפקיעי העמיר שזה בשני קשרים, אלא הם קשורים בשלשה קשרים, ויש לנו כאן מחלוקת בין רב הונא לרב יהודה בכיפין וזירין הכתובים לאחר מכן במשנה, שרב הונא לומד שכיפין זה גם כן כמו פקיעי עמיר אלא שזה קשור בשלשה קשרים, והזירין זה ענפי הארז שהם מיועדים מעיקרא לעצים אבל אפשר להאכיל אותם לבהמה, ורב יהודה מחליף את הדברים, הוא סובר שכיפין זה ענפי הארז והזירין אלו הם פקיעי העמיר הקשורים בשלשה קשרים. עכ"פ את הכיפין מותר לפספס, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

אבל לא את הזירין, את הזירין אסור, ונראה בגמרא את ביאור המשנה בין אליבא דרב הונא ובין אליבא דרב יהודה.

עוד אומרת המשנה, אין מרסקין, לא את השחת, דהיינו תבואה של גדלה כל צרכה, לפני שהיא נגמרת קוצרים אותה למאכל בהמה, זו היא האספסתא האמורה בש"ס, וזהו השחת, ולא את החרובין, לפני בהמה בין דקה ובין גסה,

ואליבא דרבא אין לנו תנא כזה, שרבא אומר שמאן דאסר בצדדין אסר גם כן בצדי צדדין, ומאן דשרי בצדי צדדין שרי גם כן בצדדין.

עונה הגמרא, אמר רב פפא, הכא בכלכלה דחוקה עסקינן כאן מדובר בכלכלה שהפה שלה צר, דבהדי דשקיל ליה לעירוב, קמניד ליה לאילן, וקמשמש באילן גופיה, שכיון שכשהוא בא לקחת את המאכלים מן הכלכה בהכרח שהוא יניד את האילן עצמו (שהאילן עצמו יתנדנד על ידי כך), וזה מה שעושה כאן את האיסור, לא הסיבה שכשהכלכלה קשורה באילן עצמו בגלל שזה צדי האילן, אלא סיבת האיסור היא כיון שקשה לו להגיע אל פתח הכלכלה אז כשהוא ירצה להגיע לשם הוא ינדנד את האילן עצמו וזה נקרא שהוא משתמש באילן גופיה, זו הסיבה, ורק כשהוא תולה את זה על יתד אז אנחנו לא חוששים שהוא יניד את האילן, ועל כן זה מותר, אבל לעולם באמת אין נפקא מינה בין צדדין לצדי צדדין.

אבל אומרת הגמרא, והלכתא, צדדין אסורין, צדי צדדין מותרין, שההלכה היא שצדדין באמת אסורים, אסור להשתמש בצדי אילן, אבל צדי צדדין מותרין, דבר שמונח על צדי האילן בו כבר כן מותר להשתמש.

אומרת הגמרא, אמר רב אשי, השתא דאמרת צדדין אסורין עכשיו שאנחנו אמרנו שצדי האילן אסורים בשימוש, א"כ האי דהנא דמולא הסולם שהאדם עולה בו אל סוכת הנוצרים המונחת על האילן, לא לינחיה איניש אדיקלא שלא ישעין האדם את הסולם על הדקל כדי לעלות אל סוכת נוצרים (דהיינו סוכת הנוטרים, סוכת השומרים, עיין רבינו גרשון בב"ב דף ס"ח ע"ב שעל מה שרש"י מפרש את "שומריה" סוכת נוצרים, הוא מפרש בית קטן שבשדה שיושב בה השומר), דהו ל'הו צדדין שהרי על ידי שהוא משעין את הסולם על האילן עצמו הסולם הופך לצדי אילן ואסור לעלות על הסולם, אלא לינחיה אגוואזי אלא שיניח את הסולם על יתד שתקוע באילן, לבר מדיקלא מחוץ לדקל, וכי סליק וכשהוא עולה על הסולם לא לינח ברעיה אגוואזי שישגיח שלא ישים את רגליו על היתד התקועה באילן, אלא ליתנח אקנין אלא שיניח את הרגלים רק על הסולם, וכיון שהסולם מונח על היתד התקוע באילן אז יצא שהוא משתמש בצדי צדדין ולא בצדדין, שהרי ההלכה היא שצדדין אסורין וצדי צדדין מותרין.

התוס' כאן מקשים, שהרי לפי זה יוצא שאנחנו פוסקין את ההלכה כאביי ולא כרבא, וכידוע תמיד כשיש לנו מחלוקת בין אביי ורבא ההלכה היא כרבא, חוץ מי"ע"ל קג"ם, שזהו סימן לכמה הלכות שבם אנחנו פוסקים את ההלכה כאביי, א"כ שואלים התוס' הרי כאן אנחנו פוסקים את ההלכה כאביי ומדוע לא הכנסנו גם את זה ברשימת הדברים שההלכה נפסקת כאביי ולא כרבא, והתוס' כאן נשארים בקושיא.

אבל הרמב"ן כאן מתרץ שיתכן שאנחנו באמת פוסקים כרבא, שמי שאסר בצדדין סובר שגם צדי צדדין אסורין, ומי שמתיר בצדי צדדין סובר שגם צדדין אסורין, ומ"מ אנחנו פוסקים בחלק אחד כתנא זה, דהיינו אנחנו פוסקין לאיסור בצדדין,

אבל לפזר אותה לפני הבהמה זה כבר אסור, בפקיעי עמיר אסרו את הפספוס, והתירו רק את התרת הקשרים, וכיפין כיפין דהיינו ענפי הארז לפי רב יהודה, בזה פספוס נמי מפספסין, והכוונה ומפספסין את הכיפין שאת ענפי הארז מותר להתיר את הקשרים וגם לפספס אותם לפני הבהמה, אבל לא הזירין לפספס, אלא להתיר, אבל את הזירין שהם חבילות הקש והתבן הקשורים בשלשה קשרים, אותם אסור לפספס אבל להתיר את הקשרים כן מותר, והיינו שדינם שוה לפקיעי העמיר, שאין הבדל בין חבילות הקש והתבן הקשורים בשני קשרים לאלו הקשורים בשלשה קשרים, זו היא הגירסא הכתובה אצלנו.

וכפי שאנחנו רואים כאן, ההגהות הגר"א מביא כאן את גירסת הרי"ף, אבל לא הזירין לפספס ולא להתיר (במקום "אלא להתיר"), שהזירין שהם חבילות הקש והתבן הקשורות בשלשה קשרים, זה כבר נחשב לטירחא יתירא להתיר את כל שלשת הקשרים, ובוזה כבר אסרנו גם את ההתרה, ואם כך פקיעי העמיר אלו הם החבילות הקשורות בשנים קשרים, ההתרה מותרת והפספוס אסור, הכיפין שהם ענפי הארז בהם שניהם מותרים, והזירין תלוי בגירסאות כאן, כפי שרש"י מפרש זה כמו הפקיעין שההתרה מותרת והפספוס אסור.

אומרת הגמרא, אמר רבא, מאי טעמא דרב יהודה מהו טעמו של רב יהודה שהוא משנה את פירוש המשנה מרב הונא, אומר רבא, קסבר רב יהודה, שווי אוכלא משוינן לעשות אוכל לבהמה שהבהמה מצטערת ולא יכולה לאכול, זה התרנו, אבל מטרח באוכלא לא טרחינן להשוות את האוכל אוכל לבהמה בגלל שהיא מצטערת והיא לא יכולה לאכול, דהיינו פקיעי העמיר והזירין שעל ידי התרת הקשרים אנחנו גורמים לה לבהמה שהיא תוכל לאכול ולפניהם היא לא יכלה לאכול, זה התרנו בשבת לטרוח את הטירחא הזאת, אבל כשבהמה כבר יכולה לאכול ואנחנו באים ורוצים רק להוסיף לה תענוג, בענין זה לא התרנו את הטירחא.

וא"כ הטעם הוא כך, בפקיעי עמיר והזירין שאלו הם חבילות קש ותבן שלפני ההתרה הבהמה לא נוח לה לאכול מכך והבהמה מצטערת התרנו את ההתרה, אבל את הפספוס אסרנו כיון שהפספוס הוא כבר רק לתוספת תענוג, שהבהמה אם היא רוצה היא כבר יכולה לאכול, משא"כ בכיפין אליבא דרב יהודה שהם ענפי הארז, בזה אם הוא לא יפספס לפני הבהמה היא גם לא תוכל לאכול, ועל כן זה כמו ההתרה בפקיעין כמו כן זה גם כן הפספוס בכיפין, ועל כן התרנו את זה אליבא דרב יהודה.

אם כן יוצא מחלוקת הפוכה בין רב הונא לרב יהודה, שרב הונא סובר שלעשות אוכל אסרנו ולטרוח באוכל קיים כן התרנו, ורב יהודה סובר להיפך, שלעשות לה אוכל התרנו, ואילו לטרוח באוכל קיים אסרנו.

אומרת הגמרא, תנן למדנו אצלנו במשנה, בסיפא של המשנה, אין מרסקין את השחת ואת החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה אסור לרסק את השחת ואת החרובים לפני בהמה בין אם היא בהמה דקה ובין אם היא בהמה גסה.

א"כ אומרת הגמרא מאי לאו חרובין דומיא דשחת וכי לא נאמר שבתרובין הכוונה כמו שחת, מה שחת דרכיבי אף

אסור לרסק את זה בין לפני בהמה גסה ובין לפני בהמה דקה, רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה ר' יהודה מתיר לרסק את החרובין לפני בהמה דקה.

גמרא. אומרת הגמרא, אמר רב הונא, הן הן פקיעין הן הן כיפין, פקיעי עמיר שהתירו את ההתרה של הקשרים לפני בהמה, זה אותו הדבר כמו הכיפין, אלא פקיעין תרי, כיפין תלתא, פקיעין קשורים בשני קשרים, וכיפין קשורים בשלשה קשרים, זירין מה הכוונה זירין, זירין דארז, זירין זה ענפי הארז שהם מיועדים להסקה בדרך כלל, אלא כיון שהם רכים אפשר גם לתת אותם לפני בהמה.

והכי קאמר ולפי רב הונא כך פירוש המשנה, מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין, המילה ומפספסין הולכת גם כן על פקיעי עמיר, שכמו שהתירו להתיר את הקשרים של הפקיעי עמיר כמו כן התרנו גם לפזר את זה לפני הבהמה, דהיינו "ומפספסין", והוא הדין לכיפין וכמו כן גם הכיפין, שבין חבילות הקש הקשורים בשני קשרים ובין הקשורים בשלשה קשרים מותר להתיר את הקשרים, וכמו כן גם לפזר את התבן ואת הקש לפני הבהמה, אבל לא את הזירין, לא לפספס ולא להתיר, את ענפי הארז שאותם אנחנו רוצים לשים לפני הבהמה, אותם אסור בין לפספס ובין להתיר.

אומרת הגמרא, אמר רב חסדא, מאי טעמא דרב הונא מהו טעמו של רב הונא, שבכיפין ופקיעין הוא התיר בין ההתרה ובין את הפספוס, משא"כ בזירין הוא אסר את שניהם, עונה רב חסדא, קא סבר, למטרח באוכלא טרחינן לטרוח באוכל שהוא כבר נחשב לאוכל, אלא שהבהמה לא נוח לה לאכול את זה, זה מותר לטרוח, אבל לשווי אוכלא לא משוינן להכין אוכל לבהמה דבר שהוא לא נחשב לאוכל לבהמה עדיין, זה אסור, וא"כ זהו הטעם, שפקיעי עמיר והכיפין בין אם זה קשור בשני קשרים ובין אם זה קשור בשלשה קשרים מדובר כאן בקש ותבן שהוא אוכל לבהמה, ועל כן מותר לטרוח בהם כדי ליפותו אותו לפני הבהמה, כדי שיהיה נוח לבהמה לאכול את זה, משא"כ הזירין שהם מיועדים בעיקרם להסקה ורק הוא רוצה לתת את זה לפני בהמה, אז זה נחשב אולודי אוכלא בשבת, זה כאילו הוא מוליד עכשיו אוכל לבהמה בשבת, וזה אסרנו, זו היא סברתו של רב הונא, ועל כן מתירים פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין, שה"ומפספסין" הולך על שניהם, בין פקיעין ובין כיפין מותר בהתרה ופיספוס, משא"כ את הזירין שאלו הם ענפי הארז, כאן זה כבר נחשב לאולודי אוכלא וזה אליבא דרב הונא אסור.

רב יהודה אמר רב יהודה סובר, לא, הן הן פקיעין הן הן זירין הפקיעין והזירין הם שניהם קש ותבן, אבל פקיעין תרי, זירין תלתא, הפקיעין זה כשקשור בשני קשרים, ואילו הזירין זה חבילות של קש שהם קשורות עם שלשה קשרים, וכיפין זה דארז, הכיפין אלו הם ענפי הארז שעליהם דברנו.

וא"כ, והכי קאמר כך הוא פירוש המשנה אליבא דרב יהודה, מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה מותר להתיר את פקיעי העמיר לפני הבהמה, את חבילות הקש והתבן שהם קשורים בשני קשרים מותר להתיר את הקשרים, אבל פספוס לא

עצי שבת פ' פרק עשרים וארבע - מי שהחשיך קנה ע"א השדה

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51502, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

אלא אי אמרת אבל אם נאמר שפי שרב הונא סבר, תנא קמא סבר שווי אוכלא לא משיינן שת"ק סובר להיפך, שלעשות אוכל אסור, מיטרח באוכלא מפרחינן רק לטרוח באוכל שהוא כבר קיים, רק זה מותר, ואם כך כשת"ק אומר אין מרסקין ות"ק סובר שמיטרח באוכלא כן מפרחינן, רק שווי אוכלא אסור, על כרחך שת"ק סבר שריסוק החרובים והשחת זה נחשב לשווי אוכלא, ועל כן זה אסור, וא"כ בהכרח שמדובר כאן בשחת קשה, כפי שהגמרא אמרה, ומדובר כאן בעיירים צעירים, שלהם גם השחת קשה לאכול, וזו היא סברתו של ת"ק שהוא אומר שאסור להשוות את השחת ואת החרובים לאוכל בין לפני בהמה דקה ובין לפני בהמה גסה, שת"ק סובר שזה נקרא שווי אוכלא לשניהם, וזו היא הסברא שאסור, א"כ רבי יהודה דמתיר בחרובין לדקה כשרב יהודה בא ומתיר את החרובין לדקה, בהכרח שהוא סובר שזה לא נחשב לשווי אוכלא, אלא זה נחשב לטירחא באוכל שכבר מוכן, שאליבא דרב הונא זה הוא האופן המותר, א"כ אם אנחנו אומרים שחרובים לבהמה דקה לרסק את זה זה נחשב טירחא לאוכל שכבר מוכן, א"כ כל שכן לגסה, הרי בהמה גסה שינייה חזקות יותר, ואם אנחנו אומרים שבחרובין לבהמה דקה זה נחשב טירחא באוכל כבר מוכן, א"כ טירחא כזאת לבהמה גסה ודאי שזה נחשב לאוכל כבר מוכן, א"כ מדוע ר' יהודה מתיר בחרובין לדקה דווקא, הרי כל שכן לגסה.

עונה הגמרא, לא, מי סברת דקה, דקה ממש, וכי אתה סובר שמה שר' יהודה מתיר לחרובין בדקה הכוונה לבהמה דקה, דהיינו בהמה דקה ממש, לא, מאי דקה, גסה, מה הכוונה במה שר' יהודה מתיר לחרובין לדקה, הכוונה לבהמה גסה, ומאי קרי לה דקה ומדוע הוא קורא לבהמה דקה, דייקא באוכלא שמדובר כאן לבהמה גסה כזאת שהיא יכולה לאכול את החרובין והיא מסתדרת איתם טוב, כפי שרש"י מסביר שהיא כוססת יפה ומדקת אוכלין בפיה, ורק משום כך זה נחשב לאוכל שהוא כבר מוכן, ורק משום כך באמת ר' יהודה מתיר לרסק את זה, כיון שלגבי אותה בהמה שהיא דייקא באוכלא זה נחשב לטירחא באוכל שהוא כבר מוכן.

שואלת הגמרא, וכי איך אפשר לומר שזו היא כוונתו של ר' יהודה במה שהוא אומר מתיר בחרובין לדקה, הא מדקתני רישא בין דקה ובין גסה הרי אנחנו רואים שת"ק סובר שאסור לרסק בין לבהמה דקה ובין לבהמה גסה, ושם כבר אי אפשר לומר שת"ק גם כן כשהוא מדבר בדקה הוא מתכוון לדייקא באוכלא, שהרי הוא אומר בהמה גסה גם, ואז בהכרח שהת"ק מתכוון לבהמה דקה ממש, אם כך מכלל דרבי יהודה דקה דקה ממש קאמר, שהרי ר' יהודה בא לחלוק על ת"ק, על מה שת"ק אסור ר' יהודה בא להתיר בדקה, אם כן למה שת"ק קורא דקה משמע שר' יהודה גם קורא לזה דקה, א"כ בהכרח שהוא מתכוון לבהמה דקה ממש, ועם כך נשארנו בקושיא ששאלנו אם כך כל שכן בגסה.

אומרת הגמרא קשיא, הגמרא נשארת בקושיא אליבא דרב הונא.

שואל כאן רש"י, הרי כל מה שנשארנו כאן בקושיא אליבא

חרובין דרכיבי, שבחרובין יש חרובין שהם קשים לאכילה, ויש חרובים שהם עדיין רכים ויותר קל לאכול אותם, א"כ כשהמשנה משווה את החרובים ואת השחת משמע שחרובין גם כן מדובר בחרובים רכים, וא"כ אנחנו רואים שאין מרסקין את השחת, אלמא לא מפרחינן באוכלא, שהרי הם רכים ואם כך הם ראויים לאכילה, ואז כשאנחנו נרסק את זה אנחנו נהיה טורחים באוכל שהוא כבר אוכל, שאנחנו לא משווים את זה עכשיו לאוכל, ומ"מ סובר הת"ק שאין מרסקין, א"כ אלמא לא מפרחינן באוכלא ותיובתיה דרב הונא וא"כ מכאן קושיא על רב הונא.

עונה הגמרא, אמר לך רב הונא, לא, שחת דומיא דחרובין, להיפך, מדובר כאן שהשחת דומה לחרובין, מה חרובין דאקושי אף שחת דאקושי, ששניהם קשים, ועל כן אין מרסקין, כיון שלולי הריסוק הבהמה לא יכולה לאכול את זה וזה לא נחשב כלל לאוכל לפני הבהמה, על כן אסור הריסוק, אבל אם זה באמת היה כך והבהמה היתה יכולה לאכול את זה גם בלא כך, אז הטירחא כן היתה מותרת.

שואלת הגמרא, היכי משכחת לה וכי איך יתכן שהשחת יהיה קשה.

עונה הגמרא, בעילי זוטרי מדובר כאן בעיירים קטנים, שגם שחת לא מרוסק קשה להם לאכול, ורק על ידי הריסוק הם יכולים לאכול את זה, ועל כן סובר רב הונא שזהו טעמו של ת"ק שאומר שאין מרסקין.

אומרת הגמרא, תא שמע, הגמרא ממשיכה להקשות על רב הונא, למדנו כסיפא של המשנה, רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה ר' יהודה חולק על ת"ק, ת"ק סובר שאסור לרסק בין שחת ובין חרובין בין לפני בהמה דקה ובין לפני בהמה גסה, ורב יהודה סובר שלא, שחרובים לרסק לפני בהמה דקה כן מור, מדייקת הגמרא, לדקה אין כל מה שר' יהודה התיר הוא התיר דווקא לבהמה דקה, לגסה לא אבל לבהמה גסה הוא לא התיר.

א"כ שואלת הגמרא, אי אמרת בשלמא תנא קמא סבר מיטרח באוכלא לא מפרחינן שווי משיינן אם נאמר שת"ק סובר כפי שרב יהודה הסביר אותו, שת"ק שאומר שאין מרסקין זה בגלל שמיטרח באוכלא אסור לטרוח, ומדובר כאן בחרובין רכים שהם דומים לשחת, זו היא הסיבה שת"ק אסור את זה, שהם כבר בין כה וכה ראויים לאכילה, ורק להשוות אוכל מותר, א"כ מובן כאן מה שר' יהודה בא וחולק ואומר שבדקה חרובין כן מותר, מדוע, היינו דקא אמר רבי יהודה החרובין לדקה נמי שווי אוכלא הוא, שהרי כיון שאנחנו אומרים שת"ק סובר שלהשוות אוכל מותר ורק לטרוח באוכל מוכן אסור, בא ר' יהודה ואומר שחרובין לבהמה דקה זה לא נחשב טירחא באוכל שהוא כבר אוכל, שהרי הבהמה דקה שינייה חלשות, א"כ זו היא נקודת המחלוקת בין ת"ק לר' יהודה, שת"ק סובר שבין לבהמה דקה ובין לבהמה גסה זה נחשב לטירחא באוכל שהוא כבר קיים, ור' יהודה אומר שבהמה דקה כיון ששינייה חלשות זה לא נחשב טירחא באוכל שהוא כבר קיים, שלגבי בהמה דקה חרובין זה נחשב לשווי אוכלא, ועל כן ר' יהודה מתיר חרובין לדקה, ומובן כאן המחלוקת.

שווי אוכל ומה נקרא מיטרח באוכלא, וכבר הוכחנו שלפי זה אי אפשר לומר שהמשנה כאן מדברת באופן של רב הונא, שאם כך הרי ר' יהודה היה צריך להתיר כל שכן בגסה ולא רק בדקה, ועל כן הגמרא כאן נשארת בקשיא אליבא דרב הונא.

אומרת הגמרא, **תא שמע**, באה עכשיו הגמרא להקשות על רב יהודה, למדנו במשנה לקמן, **מחתבין** - דף קנ"ה ע"ב

את הדלועין לפני הבהמה מותר לחתוך את הדלועים לחתיכות קטנות לפני הבהמה, וכמו כן ואת הנבלה לפני הכלבים מותר לחתוך את הנבלה לפני הכלבים ועל ידי כך מכינים להם את האוכל.

א"כ שואלת הגמרא, **מאי לאו דלועין דומיא דנבלה** וכי לא נאמר שדלועין מדובר כאן באופן שהם דומים לנבלה, מה נבלה דרכיבא אף דלועין דרכיבא כמו שהנבלה בדרך כלל היא רכה, כמו כן גם הדלועים מדובר שהם רכים, א"כ **אלמא טרחינן באוכלא** שכשאנחנו מתירים לחתוך את הדלועים ואת הנבלה אם שניהם רכים והם ראויים לאכילה לפני הבהמה והכלבים גם בלי החיתוך, א"כ כשאנחנו מתירים את החיתוך הרי אנחנו רואים שאנחנו מתירים מיטרח באוכלא, ותיבתא דרב יהודה וא"כ לפי זה יהיה קשה על רב יהודה.

עונה הגמרא, **אמר לך רב יהודה, לא, נבלה דומיא דלועין**, מה דלועין דאשוני אף נבלה דאשוני, מדובר כאן שנבלה דומה לדלועים, שכמו שהדלועין הם קשים כמו כן הנבלה דווקא בגלל שהיא קשה, ורק בגלל שזה שווי אוכלא זה מותר.

שואלת הגמרא, והיכי משכחת לה איך יתכן שנבלה תהיה בשר קשה.

עונה הגמרא, **בבשר פילי בבשר של פיל**, שזהו בשר קשה, ועל כן מוכרחים לחתוך את זה כדי שהיא תוכל לאכול, וכלי זה לא אוכל כלל, ושווי אוכלא זה מותר.

אי נמי, בגורייאתא זומרי מדובר בכלבים קטנטנים שהם לא מסוגלים לאכול גם בשר נבלה רגיל רק כשיחתכו להם את זה, ועל כן זה נחשב לשווי אוכלא.

אומרת הגמרא, **תא שמע**, למדנו דתני רב חנן מנהרדעא, **מפרכינן תבן ואספסתא ומערבין** מותר לפרוך את התבן ואת האספסתא (שזהו השחת), לערב אותם יחד, והבהמה מתוך שהיא אוהבת את השחת היא גם תאכל את התבן, **אלמא טרחינן באוכלא** הרי אנחנו רואים שמותר לטרוח באוכל, שהרי התבן והאספסתא כשאנחנו מערבים אותם הרי לפני שערבנו אותם זה גם כן אוכל, אנחנו רק מערבים את זה כדי שמתוך תאבונה של הבהמה לאספסתא מתוך כך הוא תאכל גם את התבן, הרי שאנחנו טורחים גם באוכל מוכן.

עונה הגמרא, **תבן, בתיבנא סריא** מדובר כאן בתבן כזה שהוא כבר מקולקל, ועל כן הוא לא נחשב לאוכל אם לא היו מערבים אותו עם האספסתא, וכמו כן **אספסתא, בעילי זומרי** מדובר כאן בעיירים צעירים שאילולי מפרכין אותם ומערבים אותם זה לא היה ראויהם לאכילה, והתבן המקולקל מדובר שהוא לא כל כך מקולקל שהוא כבר לגמרי לא ראוי, אלא

דרב הונא, זה רק בגלל שהסברנו את המחלוקת בין ת"ק לר' יהודה בענין זה מה נקרא שווי אוכל ומה נקרא מיטרח באוכל, שת"ק כשהוא אומר אין מרסקין לא את השחת ולא החרובין, אם נאמר אליבא דרב הונא שהכוונה כאן בקשים, והסיבה היא בגלל ששווי אוכלא אסור, אז בהכרח שר' יהודה שהוא מתיר בחרובין לדקה זה בגלל שהוא סובר שזה לא שווי אוכלא אלא זה מיטרח באוכלא, ועל כן היה קשה לנו איך הוא מתיר את זה רק לדקה, הרי כל שכן לגסה אם זה מיטרח באוכלא לדקה אז ודאי שזה כבר מיטרח באוכל גם כן לגסה.

אבל אומר רש"י, הרי אפשר לבאר את מחלוקת ר' יהודה ות"ק באופן אחר לגמרי, שת"ק באמת סובר שאין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין, הוא סובר באמת כרב הונא ששווי אוכלא אסור ורק מיטרח באוכלא מותר, ומדובר כאן באמת בקשים, וזו היא הסיבה שהוא אומר אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין, ר' יהודה כשהוא בא לחלוק ומתיר בדקה, זה לא בגלל שהוא סובר שזה לא נקרא שווי אוכלא, הוא סובר שעל אף שזה שווי אוכלא זה מותר, כיון שר' יהודה חולק בדין על ת"ק, הוא לא חולק במציאות של שווי אוכלא ומיטרח באוכלא, אלא הוא סובר ששווי אוכלא מותר ומיטרח באוכלא אסור, ועל כן הוא מתיר בחרובין לדקה כיון שלגבי דקה זה נקרא שווי אוכלא, משא"כ לגבי גסה זה נקרא רק מיטרח באוכלא, ואם כך כבר אין לנו שום קושיא על רב הונא, שאין הכי נמי הפירוש בדברי ת"ק זה כפי שרב הונא פירש אותו, שאין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין זה בגלל שהם קשים וזה נקרא שהוא מכין אוכל, זו היא הסיבה שת"ק אוסר, וסיבה שר' יהודה מתיר זה רק בגלל אותה סיבה, שהוא סובר ששווי אוכל מותר, ועל כן הוא מתיר בדקה.

אומר רש"י שאי אפשר לומר כך, שכשר' יהודה בא ומתיר בדקה, אם נאמר שסיבת ההיתר של ר' יהודה זה בגלל שהוא חולק על ת"ק בדין והוא סובר ששווי אוכלא מותר, ות"ק כשהוא אוסר בין בגסה ובין בדקה זה בגלל שהוא סובר ששווי אוכלא אסור, א"כ מדוע ר' יהודה לא מתיר גם בגסה, הרי אנחנו רואים שת"ק אוסר בין בדקה בין בגסה בגלל שהוא סובר ששווי אוכלא אסור, ור' יהודה כשהוא מתיר הוא מתיר שווי אוכלא, א"כ מדוע בגסה הוא לא חולק, א"כ נצטרך לומר שר' יהודה חולק עם ת"ק בשני דברים, בין במציאות ובין בדין, דהיינו שהוא חולק עליו בדין והוא סובר ששווי אוכל מותר, ובגסה הוא אוסר בגלל שהוא סובר שזה מיטרח באוכל, ות"ק שאוסר זה בגלל שהוא סובר שזה נקרא שווי אוכל, א"כ נצטרך לומר שהמחלוקת שלהם היא בשנים, וזה כבר לא מסתבר.

ועל כן גם אם נאמר שר' יהודה חולק על ת"ק וסובר ששווי אוכלא מותר ות"ק סובר ששווי אוכלא אסור, גם כן היינו נשארים בקושיא, מדוע ר' יהודה מתיר רק בדקה ולא בגסה, הרי מת"ק אנחנו רואים שבין בגסה ובין בדקה זה נקרא שווי אוכלא, ועל כן הוא אוסר, ור' יהודה שבא הוא מתיר מדוע הוא מתיר רק בדקה.

א"כ בהכרח שבאמת המחלוקת ביניהם היא לא אם שווי אוכלא מותר או אסור, אלא המחלוקת ביניהם היא מה נקרא

עציִשבת פ' פרק עשרים וארבע – מי שהחשיך קנ"ה ע"ב ג' שדה א'רעט

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51520, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

ונהיה שם כעין אבוס של אוכל, ולא דורסין וכמו כן גם אסור להאכיל אותו בעל כרחו אפילו שזה פחות מאובסין, אפילו שלא עושים לו כעין אבוס מ"מ לדחוף לו בעל כרחו את האוכל לתוך גרונו זה גם כן אסור.

אבל אומרת המשנה, **מלעיטין** להלעיט את הגמל זה כבר כן מותר, וכפי שנראה בגמרא יש מחלוקת מה הכוונה מלעיטין, האם זה גם כן כשדוחפים לו למקום שאינו יכול להחזיר, אלא שעושים את זה ביד ולא בכלי, או שזה דווקא למקום שהגמל עדיין יכול לפלוט ולהחזיר את זה ולכן מותר להלעיט. **ואין מאמירין את העגלים** אסור להאמיר את העגלים, שזה דומה לדורסין, שכמו שדורסין אסור כמו כן אמרה בעגל גם כן אסור.

וטעם כל האיסורים כאן, מובא במשנה ברורה שזהו בגלל טירחא יתירא, וכמו כן מביא המ"ב בשם הרמב"ם שהאיסור כאן הוא שלא יאכיל את בעלי החיים כדרך שהוא מאכיל אותם בחול, שהוא עלול לבוא לידי כתישת קטניות או לידי לישת קמח, שעל ידי כך שהוא ירצה להאכיל את הבעלי חיים והוא ינהג כמו שהוא נוהג בחול הוא עלול לשכוח ולבוא לעשות דברים שהוא עושה בחול שאסורים לעשות בשבת, על כן הכריחו אותו להאכיל אותם על ידי שינוי.

אבל מלעיטין להלעיט את העגלים מותר, כמו שאמרנו שמותר להלעיט את הגמלים כמו כן מותר להלעיט את העגלים.

ומהלקטין לתרנגולין שזו גם כן צורה של האכלה, ונראה בגמרא בדיוק באיזה אופן זה מדובר.

ונותנין מים למורסן, מורסן זהו פסולת של החיטה שאחרי הטחינה והמוץ שנשאר, וזה המורסן, מותר לתת מים לתוך המורסן כדי שהבהמה תאכל את המורסן ביחד עם מים, **אבל לא גובלין** אבל ללוש ביחד את המורסן עם המים זה אסור, כך שמותר לשים את המים אבל לא לגבל את זה ביחד.

ואין נותנין מים לפני דבורים, ולפני יונים שבשוכך, אסור לתת מים לפני דבורים ולא לפני יוני שוכך, **אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין** ולפני יוני הרדיסיות אבל לשים מים לפני אווזין ותרנגולין וכמו כן לפני יוני הרדיסיות שהם יוננים ביתיות, שקורים להם הרדיסיות אומר רש"י על שם מקומן, וניזונין בתוך הבית, לפניהם כן מותר לשים מים.

גמרא. שואלת הגמרא, **מאי אין אובסין** מה הכוונה שאין אובסין את הגמל.

עונה הגמרא, **אמר רב יהודה**, **אין עושין לה אבוס בתוך מעיה**, אסור להאכיל אותה כל כך עד שנהיה לה ממש אבוס בתוך מעיה.

שואלת הגמרא, **מי איכא כי האי גוונא** וכי יתכן דבר כזה לעשות לה אבוס בתוך מעיה.

עונה הגמרא, **אין כן זה שייך, וכדאמר רב ירמיה מדיפתי, לדידי חזי לי** אני ראיתי שהוא **מייעא** רועה אחד **דאכלא כורא ואמעניא כורא** שהוא יצא עם גמל לדרך והוא האכיל אותה כור (של חטה או שעורה) והוא הטעין אותה כור על גבה לצורך הדרך, שחוף משאר המשאות שהוא הטעין עליה הוא הטעין עליה גם כן כור של חטים לצורך הדרך.

(וזה כנראה היו עושים לפני שהיו רוצים לצאת לדרך ארוכה,

הוא מקולקל קצת, כך שעל ידי התערובת עושים את זה לאוכל, אילולי שהיו מערבים כאן את התבן והיו פורכין את האספסתא ומערבים את שניהם ביחד זה לא היה אוכל כלל, וזו היא סיבת ההיתר.

התוס' כאן בעמוד א' בד"ה רב יהודה אומר, מקשים על רש"י, שאליבא דרש"י כפי שהוא מבאר כאן את הסוגיא יוצא כאן מחלוקת בין רב יהודה לרב הונא בדבר נוסף, שלא רק שהם חולקים מה מותר ומה אסור, אלא הם חולקים גם מה נקרא שוויי אוכלא ומה נקרא מיטרח באוכלא, שהרי אנחנו רואים שמתירים את פקיעי העמיר, וההתרה הזאת מותרת בין אליבא דרב הונא ובין אליבא דרב יהודה, וכי כיצד זה יתכן שאליבא דשניהם זה מותר, או שזה שוויי אוכל, או שזה מיטרח באוכל, אם זה שוויי אוכל זה היה צריך להיות אסור אליבא דרב הונא, ואם זה מיטרח באוכל זה היה צריך להיות אסור אליבא דרב יהודה, ומסביר כאן רש"י שרב הונא סובר שזה נקרא מיטרח באוכל, ורב יהודה סובר שזה נקרא שוויי אוכל.

ואומרים התוס' שלר"ת לא נראה כך, לומר שהם חולקים גם בזה, ועל כן סובר ר"ת שענין ההתרה כאן זה לא שוויי אוכל וזה לא מיטרח באוכל, שרק להתיר את הקשרים זה כלל לא נידון כאן במחלוקת של רב הונא ורב יהודה, שזה מותר אליבא דכו"ע, שזה לא זה ולא זה, זה סתם להתיר את הקשר, זה ודאי מותר, כך אומר ר"ת ולא נראה לו חילוק של רש"י.

בנציב כאן בספרו, הוא מבאר את החילוק בין רב הונא לרב יהודה כפי שרש"י סבר, שרש"י סובר בדעתו של רב הונא שמה שרב הונא קורא שוויי אוכלא, הוא קורא רק דבר כזה שהוא לא היה נחשב לאוכל לפני הבהמה כלל, לדוגמא העצים של הארז שהם מיועדים להסקה, ואז זה נחשב אלוודי אוכלא, זו היא הסיבה שרב הונא אוסר, משא"כ מה שרב יהודה קורא לו שוויי אוכלא, וזו היא סיבת ההיתר שלו, זה רק בגלל שזה צער לבהמה, וכשמדובר בענין צער הבהמה אין לנו הבדל אם מדובר כאן בהתרת קשר או שמדובר כאן בעשיית עצי ארז שמיועדים להסקה, לאכילה, שבכל אופן סיבת ההיתר לרב יהודה זה צער שיש לבהמה, אליבא דרב הונא סיבת האיסור בשוויי אוכלא זה כיון שהוא מוליד אוכל, וא"כ התרת קשרים אליבא דרב הונא זה לא נקרא הולדת אוכל, ואליבא דרב היהודה זה נקרא שוויי אוכל, שמצד הצער של הבהמה היא הרי לא יכולה לאכול בלי התרת הקשרים ועל כן זה מותר אליבא דשניהם, שמה שאסור אליבא דרב הונא זה רק לעשות מדבר שאינו נחשב לאוכל כלל לגבי הבהמה כמו ענפי הארז שמיועדים להסקה וכאן הוא נחשב שהוא מוליד אוכל רק זה אסור אליבא דרב הונא, ואליבא דרב יהודה השוויי אוכלא שמותר זה רק בגלל צער של הבהמה, ועל כן הגדרים של שוויי אוכל בין רב הונא ורב יהודה הם גדרים שונים, ולכן יכול לצאת שלהתיר את הקשרים של פקיעי העמיר מותר בין אליבא דרב הונא ובין אליבא דרב יהודה, כך מסביר הנציב את דעתו של רש"י.

משנה. אומרת המשנה, **אין אובסין את הגמל** אסור להאביס את הגמל, וכפי שהגמרא תסביר הכוונה שמאכילים את הגמל בעל כרחו (בכח), עד כדי כך שמרחיבים לו את המעיים

שהם יכולים עדיין להחזיר ולפלוט, מלקיטין ואם כך כשאנחנו באים לומר צורה קלה יותר "מלקיטין", היינו דשדי ליה קמייהו שהוא זורק לפניהם את הגרגירים והם עצמם אוכלים, והוא בכלל לא תוחב להם את זה בכח, אם כן מכלל דיוני שובך ויוני עלייה, מישרא קמייהו נמי לא, אם כך יצא שלתרנגולים מותר גם להלעיט אותם בכח אם זה רק במקום שהוא יכול להחזיר וודאי שמותר גם כן לשים לפניהם והם אוכלים לבדם, אבל כשאנחנו אוסרים את שניהם ביוני שובך ויוני עלייה יוצא שאנחנו אוסרים גם כן את החלק הקל יותר, גם לשים לפניהם גרגירים שהם יאכלו זה גם כן אסור, וכי איך זה יתכן, איזה איסור יש בשימת גרגירים לפני יוני שובך ויוני עלייה, הרי אי אפשר לומר שזה הכוונה מלקיטין.

אלא לאו אומרת הגמרא, מחלקיטין למקום שאינה יכולה להחזיר א"כ בהכרח שנאמר שכשאנחנו מדברים בענין מהלקיטין הכוונה שאנחנו תוחבים לה את זה כל כך עמוק שאינה יכולה להחזיר, שהיא כבר לא יכולה לחזור ולפלוט, ומלקיטין היינו למקום שיכולה להחזיר, מכלל דהמראה בבלי, ששניהם מדובר שמאכילים אותה בכח, לא שזורקים לפניהם אלא שמאכילים אותם בכח, והמהלקיטין הצורה הקשה זה שהוא מכניס לה את זה למקום שאינה יכולה להחזיר, והמלקיטין זה למקום שיכולה להחזיר, וא"כ אנחנו רואים שהנפקא מינה בין תרנגולים ליוני שובך ועלייה היא, שבתרנגולים מותר גם כן להלקט אותם, דהיינו להכניס להם את זה למקום שאינם יכולים להחזיר, משא"כ ביוני שובך ועלייה אצליהם אסור אפילו למקום שיכול להחזיר, רק לשים לפניהם מותר, אבל בתרנגולים שמותר אנחנו רואים שמותר גם כן לשים להם למקום שאינה יכולה להחזיר, א"כ כדוגמתם בעגלים צריך לומר שמותר גם כן להאכיל אותם במקום שאינם יכולים להחזיר, על כן כבר אי אפשר לומר שהנפקא מינה בין מלקיטין ומאמירין זה כיון שזה מקום שיכול להחזיר וזה למקום שאינו יכול להחזיר, שהרי כאן בתרנגולים אנחנו רואים שגם למקום שאינו יכול להחזיר זה גם כן מותר, א"כ בהכרח שבעגלים זה גם כן מותר, ואם כך על כרחך הנפקא מינה היא כאן ביד וכאן בכלי, אם כן מכאן בהכרח שהמראה האסורה זה לא בגלל שהוא מכניס למקום שאינו יכולה להחזיר, אלא בגלל שזה עשוי בכלי וזה כבר אסור, שהרי יש לנו הוכחה מתרנגולים ששימה במקום שאינו יכולה להחזיר ביד מותרת, ואם כך גם בעגלים צריך להיות כן.

ותיובתא דרב יהודה ואם כך קשה על רב יהודה האומר שההבדל בין המראה להלעיטה זה שזה במקום שיכולה להחזיר וזה במקום שאינה יכולה להחזיר.

אומרת הגמרא, **אמר לך רב יהודה**, לעולם מהלקיטין דספי ליה בידים, מלקיטין דשדי ליה קמייהו, לעולם אנחנו נאמר כפי שהגמרא רצתה לומר ב"אילמא", שכך באמת היא הנפקא מינה, מהלקיטין אין הכוונה שהוא מכניס למקום שאינה יכולה להחזיר, אלא מהלקיטין הכוונה שהוא מאכיל אותה בעל כרחו במקום שיכולה להחזיר, ומלקיטין שזו היא הצורה היותר קלה, זה הכוונה דשדי ליה קמייהו, שהוא רק זורק לפניהם, ודקא קשיא לך יוני שובך ויוני עלייה

היו מאכילים אותם הרבה מאד, ועושים להם אבוס בתוך המעיים כדי שיהיו שבעים זמן רב יותר).

למדנו במשנה, **אין מאמירין** שאסור להמראות את העגלים, דהיינו לפטם אותם בצורה מסויימת.

שואלת הגמרא, **איזו היא המראה ואיזו היא הלעיטה** מה היא האמראה שאמרנו שהיא אסורה, ומה היא ההלעיטה שאמרנו שהיא מותרת.

עונה הגמרא, **אמר רב יהודה**, המראה למקום שאינה יכולה להחזיר המראה האסורה הכוונה שהוא מלעיט אותה במקום כל כך עמוק לתוך הושט שהיא כבר לא יכולה להחזיר את זה מחדש, שהיא כבר לא יכולה לפלוט את זה, זו היא ההמראה שהיא אסורה, הלעיטה המותרת, היא למקום שיכולה להחזיר, שהיא באמת דוחף לה בעל כרחה, אבל הוא נותן את זה למקום כזה שהיא יכולה לפלוט ולהחזיר, ועל כן זה מותר, זו היא דעתו של רב יהודה.

רב חסדא אמר רב חסדא חולק ואומר, **אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר** שניהם, בין המראה האסורה ובין הלעיטה המותרת מדובר באופן שהוא מכניס את זה כל כך עמוק שאינה יכולה להחזיר, אבל ההבדל ביניהם הוא, והמראה בבלי הלעיטה ביד, המראה הוא מכניס את זה למקום עמוק על ידי כלי, וזו היא המראה האסורה, משא"כ בהלעיטה שזה מותר זה כיון שהוא עושה את זה ביד, וכך זה כבר מותר.

וא"כ יש לנו את אותו הדין בין בגמל ובין בעגל, שבגמל יש גם היכא תמצא של אובסין את הגמל ואח"כ דורסין, ששניהם אסורים, הלעיטה היא מותרת, או כפי שזה ביד כפי שרב חסדא אמר או כיון שזה למקום שהיא יכולה להחזיר כפי שרב יהודה אמר, וכמו כן בעגלים, שם יש לנו רק היכא תמצא אחת אסורה שזו היא ההמראה, וההיכא תמצא המותרת שוב ההלעיטה, וגם כאן הנפקא מינה בהעלטה המותרת בין רב יהודה לבין רב חסדא.

אומרת הגמרא, **מתיב רב יוסף**, למדנו בבביתא, מהלקיטין לתרנגולין ואין צריך לומר שמלקיטין, ותיכף נראה איך שהגמרא תבאר מה הכוונה מהלקיטין ומה הכוונה מלקיטין, עכ"פ מהמהלקיטין זה הצורה הקשה יותר והמלקיטין זה הצורה הקלה יותר, ולתרנגולים שניהם מותרים, כך למדנו בבביתא, מהלקיטין אפילו בצורה הקשה לתרנגולים ואין צריך לומר שמלקיטין, שאם מהמהלקיטין שזה הצורה הקשה מותרת ודאי שהמלקיטין מותר, ואין מלקיטין ליוני שובך וליוני עלייה, יוני שובך ויוני עלייה דינם אחרת מתרנגולים, להם אסור אפילו להלקיט, דהיינו שגם הצורה הקלה אסורה, ואין צריך לומר שאין מהלקיטין ודאי שגם הצורה הקשה אסורה, שהרי גם הצורה הקלה אסורה ביוני שובך ויוני עלייה.

שואלת הגמרא, **מאי מהלקיטין ומאי מלקיטין** מה הכוונה הצורה הקשה של מהלקיטין ומה הכוונה בצורה הקלה שאנחנו אומרים במלקיטין.

אילמא מהלקיטין, דספי ליה בידים, אם נאמר שמהלקיטין הכוונה שהוא מאכיל אותם בידים בעל כרחם אבל למקום

עציִשבת פ' פרק עשרים וארבע – מי שהחשיך קנ"ה ע"ב ה'שדה

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר: יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51502, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

להאכיל אותם, אלא גם לשים לפניהם אסור, שלמדנו במשנה אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אסור לשים מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך, אבל נותנין לפני אוויון ולפני תרנגולין ולפני יוני הרדיסיות שלפני הדבורים ולפני היונים שבשובך אסור לשים מים, אבל לפני אוויון תנגולין ויוני הרדיסיות מותר לשים לפניהם מים.

אומר א"כ רב אסי, מאי מעמא מה הוא ההבדל בין יוני שובך ליוני הרדסיות, לאו וכי לא נאמר משום דהני מוונותן עליך, והני אין מוונותן עליך, שההבדל ביניהם הוא שיוני הרדיסיות הם נחשבים למוונותיו עליך, ויונים שבשובך נחשבים לאין מוונותן עליך, ואם כך יש לנו ראייה ברורה שלאילו שאין מוונותיו עליך אפילו לשים לפניהם אסור, שהרי המשנה מדברת בענין נתינת מים, שכאן הוא לא שם את זה כלל לתוך פיהם אלא הוא מניח את זה לפניהם, ומ"מ אנחנו רואים שבאין מוונותיו עליך זה אסור, א"כ מכאן ראייה שלפני אלו שאין מוונותיו עליך גם למישדא קמייהו אסור.

מקשה הגמרא לרב אסי, ולימעמך, מאי איריא מאי אפילו חימי ושערי נמי לא, אם זה הוא הטעם שאסור להניח לפניהם באין מוונותיו עליך, א"כ למה דווקא מים, הרי גם חטים ושעורים אסור לשים לפניהם, אם זה הוא טעם המשנה, אלא שאני מאי דשכיחי באנמא אלא בהכרח שהמשנה לא מדברת מדין זה, המשנה מדברת שאפילו אם חטין ושעורין כן היה מותר מ"מ מים אסור כיון ששכיחי באגמא, וזהו טעם האיסור, לא בגלל שאין מוונותיו עליך שזה סברא גם כן לאסור את הנתינה לפניהם, הסברא הזאת היא יכולה להיות אמת, אבל לא מזה מדברת המשנה, המשנה מדברת בענין דבר ששכיח ומצוי באגם, שדבר כזה אסור להניח לפניהם באופן של אין מוונותיו עליך, וא"כ אין לנו ראייה ואין לנו דיוק מן המשנה.

אומרת הגמרא, דרש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה ר' יונה דרש על פתח ביתו של הנשיא, מאי דכתיב מה שכתוב בפסוק (משלי כט) ידע צדיק דין דלים, דורשת הגמרא יודע הקדוש ברוך הוא בכלל שמוונותיו מועמין, אומר המהרש"א, ש"יודע צדיק דין דלים", פשוט הפסוק זה שהצדיק יודע להתנהג עם הדל, והגמרא דורשת את זה בענין הקב"ה שהקב"ה יודע כיצד להתנהג עם הדלים, והדרשה היא לענין כלל שמוונותיו מועמין, לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלשה ימים לכן הקב"ה הטביע בטבעו של הכלב שהאכילה שהוא אוכל שוהה במעיים שלו עד שהיא מתעכלת שלשה ימים, כיון שהוא דל לכן הקב"ה עשה לו את הטבע הזה.

כדתנן כפי שלמדנו במשנה, כמה תשהה אכילתו במעיו ויהא טמא, מדובר כאן בבעל חי שבלע חלק מן המת, אז כל זמן שהבעל חי חי זה לא נחשב לטומאת מת, על אף שהבשר עדיין בעין ולא התעכל, כיון שטומאה בלועה לא מטמאה באהל, ועל כן אפילו אם הכלב שבמעיו נמצא בשר מן המת ימצא באהל, מ"מ כל מה שנמצא ביחד אתו באהל נשאר טהור, אבל ברגע שהכלב מת אז זה כבר מאבד את הדין של טומאה בלועה, ואז אם עדיין הבשר בעין הוא מטמא בטומאת מת, ועל זה מדברת המשנה, כמה תשהה אכילתו במעיו ויהיה טמא, כמה זמן הבשר הזה עדיין מסוגל לטמא

למישדא קמייהו נמי לא, כי הרי אם כך היה קשה לנו שאם אנחנו אומרים שמלקיטין הכוונה שהוא רק זורק לפניהם, יוצא לפי זה שאנחנו אסרנו ביוני שובך ויוני עלייה גם את המלקיטין, ויוצא שאסרנו גם כן לזרוק לפניהם, וכי איזה איסור יש בזה, על זה אומרת הגמרא יש נפקא מינה, הני מוונותן עליך, והני אין מוונותן עליך, תרנגולין נחשבים למוונותם עליך, ועל כן מותר גם כן להאכיל אותם בעל כרחם למקום שיכולה להחזיר, יוני שובך ויוני עלייה הם בגדר של אין מוונותן עליך, ולכן אסור אפילו להניח לפניהם, זה כבר גם כן נחשב לטירחא מיותרת וזה גם כן אסור ביוני שובך ויוני עלייה.

ומדוע יוני שובך ויוני עלייה נחשבים לאין מוונותן עליך, מבואר כאן ברש"י דשכיחי להו בדברא, כיון שמוונותם מצויין לפניהן על כן אין מוונותן עליך, אין חיוב על האדם להאכיל אותם, משמע מרש"י שאפילו שהם שלו מ"מ הם בגדר של אין מוונותן עליך ולכן אסור לו להאכיל אותם בשבת.

ברבינו חננאל מובא כאן, שיוני שובך ויוני עלייה לפי שאינן בני תרבות, משמע שהם לא נחשבים לשלו כיון שהם יוני בר, הם רק נמצאים בשובך, ועל כן הם נחשבים לאין מוונותן עליך. אומרת הגמרא, בדתניא כפי שלמדנו בבבביתא את החילוק בין מוונותן עליך לאין מוונותן עליך, נותנין מוונות לפני כלב, ואין נותנין מוונות לפני חזיר, מותר לתת מוונות לפני כלב בשבת, אבל אסור לתת מוונות לפני חזיר בשבת, ומבאר הבריייתא, ומה הפרש בין זה לזה מהו ההפרש בין כלב לחזיר, שבכלב אמרנו שמותר לתת לפניו במוונות ולחזיר אסור, זה מוונותיו עליך וזה אין מוונותיו עליך הכלב מוונותיו עליך, משא"כ החזיר, אומר כאן רש"י לפי שיש הלכה שארור יהודי שיגדל חזירים.

שלמעשה האיסור לגידול חזירים הוא אפילו בלי הארור הזה, שאסור לו לאדם לסחור בכל מיני הבעלי חיים הטמאים, אבל זה דווקא כשזה נוגע לענין אכילה, אבל כשזה נוגע לענין צרכים אחרים שאפשר לעשות עם החזיר, או בלי הארור יהודי שיגדל חזירים היה מותר לגדל אותם, אבל משום מעשה שהיה בזמן החורבן שהן הורידו שתי קופות של זהב כדי שיעלו להם שני טלאים להקרבת קרבן התמיד, ובמקום זה הם העלו חזיר, באותה שעה גזרו ואמרו ארור יהודי שיגדל חזירים, ומשום כך אין שום אפשרות לגדל חזירים, ועל כן כיון אין אפשרות כלל שמוונותיו של החזיר יהיו עליו, וכיון שאין מוטלין עליו על כן זה באמת אסור.

ובמשנה ברורה מבואר, שאם אדם קיבל בירושה חזירים והוא יגדל אותם רק עד שימצא למכור אותם לנכרי, שאז מותר לו לגדל אותם באותו פסק זמן עד שהוא יצליח למכור אותם, באותו זמן הם באמת נחשבים למוונותן עליך, ואז באמת כן מותר לתת לפניהם מוונות בשבת.

אלא הבריייתא כאן מדברת בדרך כלל, שכיון שאסור לגדל חזירים על כן הוא נחשב למוונותן עליך ואסור להניח לפניו במוונות בשבת.

אומרת הגמרא, אמר רב אשי, מתניתין נמי דיקא מהמשנה גם כן מדוייק שלפני אלו שאין מוונותן עליך לא רק שאסור

אם הוא מכריח אותה באופן שהיא לא יכולה להחזיר את המאכל או שהוא נותן לה את זה לאכול באופן שהיא כן יכולה להחזיר, וזו הנפקא מינה בין ההיתר והאיסור, שבאופן שהיא יכולה להחזיר זה מותר, ואילו באופן שאינה יכולה להחזיר זה אסור.

למדנו במשנה, מהלקטין לתרנגולין בו', שמותר להלקט לתרנגולין, וכפי שלמדנו הכוונה שהוא מאכיל אותם במקום שעדיין הם יכולות להחזיר את זה ולפלוט, כך שהוא לא דוחס את זה עמוק מדי שהם כבר לא יוכלו לפלוט, בצורה כזאת מותר להאכיל לתרנגולין, וכמו כן למדנו בהמשך המשנה, ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין, שמותר לשים מים לתוך המורסן, שזהו הפסולת של הטחינה של החטים, מותר לשים מים לתוך המורסן בשבת, אבל אסור לגבל את זה ולערב את זה.

אומרת הגמרא, אמר אביי, אמריתיה קמיה דמר אמרתי לפני רבי, מתניתין מני אליבא דמי הולכת המשנה, מה שהמשנה אומרת שמותר לשים את המים לתוך המורסן אבל לגבל אותו אסור, אליבא דמי הולכת המשנה, ואמר לי רבי, רבי יוסי בר יהודה היא המשנה הולכת אליבא דר' יוסי בר יהודה, דתניא שלמדנו בבבביתא, אחד נותן את הקמח, ואחד נותן לתוכו מים, האחרון חייב, דברי רבי, רבי סובר שנתנית המים לתוך הקמח זה כבר נחשב לגיבול, והאדם שעושה בשבת כבר עבר על איסור מגבל, אפילו שהוא לא גיבל את זה למעשה, אלא שהוא רק נתן את המים לתוך הקמח הוא כבר עבר על איסור מגבל, רבי יוסי בר יהודה אומר, אינו חייב עד שיגבל, ר' יוסי בר יהודה סובר שהוא לא חייב עד שיגבל למעשה, שנתנית המים בלבד זה עדיין לא נחשב לגיבול ועל כן זה מותר.

א"כ הגמרא למדה במשנה, שכמו שר' יוסי בר יהודה סובר במים עם קמח, שכשנתן את המים בלבד זה עדיין לא נחשב למגבל, כמו כן גם כאן אצלנו במשנה נותנים מים למורסן אבל לא גובלין, שנתנית המים עדיין לא נחשב למגבל, על כן גם אצלנו במשנה הוא למד שמותר אבל לא גובלין.

שואלת הגמרא, דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם, אלא קמח, דבר גיבול הוא, וכיון שקמח הוא בר גיבול על כן אנחנו אומרים שכל זמן שהוא לא גיבל סובר ר' יוסי בר יהודה נתנית המים בלבד אינה גיבול, אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אבל מורסן שלא שייך יותר גיבול מאשר נתנית מים, שכל השאר זה כבר רק עירבוב בעלמא כדי שהמים והמורסן יתערבבו היטב, אבל זה לא גיבול כיון שבין כה וכה לא יהיה בצק מכך, א"כ הייתי אומר שאפילו רבי יוסי בר יהודה מודה שכאן נתנית המים כבר נחשב גיבול אצל המורסן, ועל כן זה גם כן יהיה אסור, וא"כ המשנה לא תלך אליבא דר' יוסי בר יהודה.

עונה הגמרא, לא סלקא דעתך, דתניא בהדיא כי למדנו בבבביתא מפורשת, אין נותנין מים למורסן דברי רבי, רבי יוסי בר יהודה אומר נותנין מים למורסן, הרי אנחנו רואים שר' יוסי בר יהודה כמו שהוא לומד בקמח עם מים שמותר לשים את המים בקמח בשבת וזה לא נחשב לגיבול, כמו כן גם

אם הכלב ימות, אומרת המשנה, בכלב שלשה ימים מעת לעת, לאחר שהוא אכל את הבשר אם הכלב מת בתוך זמן זה של מעת לעת אז הבשר עדיין לא מעוכל והוא מטמא בטומאת מת, ובעופות ובדגים, כדי שתפול לאור ותשרף בעופות ובדגים זה כל כך מהר, הזמן שלוקח לבשר ליפול לאש ולהשרף זה כבר מתעכל, כך הוא ההבדל בין כלב לעפות ודגים, וזהו החסד שהקב"ה עשה עם הכלב, שכיון שמזונותיו מועטים לכן אכילתו שוהה במעיו ג' ימים.

אומרת הגמרא, אמר רב המנונא, שמע מינה מזה אני שומא, אורח ארעא למשרא אומצא לכלבא שהדרך ארץ הוא (וכפי שהמשנה ברורה אומר שזהו מצוה קצת) לתת לכלב אומצא, חתיכת בשר, וכמה וכמה באמת הוא הדרך ארץ לזרוק לפני כלב אוכל, אמר רב מרי, משח אודניה מעט אוכל, בודל של האוזן של הכלב, וחוטרא אבתריה ומיד אח"כ לתת לו מכה עם המקל, כדי שהכלב לא יסרך אחריו.

אומרת הגמרא, הני מילי בדברא זהו דווקא במדבר, אבל במתא אבל בעיר לא שמה לא צריך לתת לו כלל, דאתי למסרך כיון שהכלב עלול להטפל עליו ואז הוא יסכול ממנו, ואז הוא פטור לגמרי, ורק במדבר שם הוא יכול לתת לו ושם זה אורח ארעא לתת לו בגודל של האוזן שלו, אבל וחוטרא אבתריה.

וזהו דרך ארץ כיון שאנחנו רואים שהקב"ה ריחם על הכלב והטביע לו את הטבע שאכילתו תשהה במעיו ג' ימים, על כן גם בני אדם צריכים לרחם עליו.

אומרת הגמרא, אמר רב פפא, לית דעניא מכלבא אין עני יותר מן הכלב, שמזונותיו מועטים, וגם בני אדם לא כל כך מרחמים עליו לתת לו אוכל, ולית דעתיר מחזירא ואין עשיר יותר מחזיר, שמזונותיו מצויין לו בכל מקום, וגם בני אדם יותר נותנים לו אוכל.

אומרת הגמרא, תניא כוותיה דרב יהודה למדנו בבבביתא מפורשת כרב יהודה שההבדל בין מתי מותר להאכיל לבין מתי מותר להאכיל, זה לא אם ביד או בכלי, אלא אם הוא שם לה את זה במקום שהיא יכולה להחזיר או במקום שאינה יכולה להחזיר, שכך למדנו בבבביתא, איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה, מה היא המראה האסורה והעלטה המותרת, המראה, מרביצה הוא מרביץ אותה, דהיינו הוא מושיב אותה, ופוקם את פיה מפרש רש"י שהוא שם חכה לתוך פיה כדי שלא תוכל לסגור את הפה, ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת והוא מאכיל אותה כרשינים שזהו המאכל של הבהמה, ומים, בבת אחת, והמים מבליעין את הכרשינין, כך שהוא מאכיל אותה בכח ממש בלי שתהיה לה שום אפשרות להתנגד, הלעטה, מה היא הלעטה המותרת, מאכילה מעומד הוא מאכיל אותה בצורה שהיא עומדת, שאז הוא לא יכול כל כך להכניס לה בכח, ומשקה מעומד וכמו כן הוא גם משקה אותה באופן שהיא עומדת, ונותנין כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן והוא נותן כרשינין ומים כל אחד בפני עצמן, שאז הבהמה יותר שולטת, שאם היא לא רוצה היא יכולה להחזיר את הכרשינין.

וא"כ אנחנו כבר רואים בבבביתא מפורש כרב יהודה, שאין כאן נפקא מינה בין כלי ליד, אלא עד כמה הוא מכריח אותה,